

دانشجویان ایران و رعایت حقوق نشر در شبکه جهانی وب: مطالعه موردی دانشجویان دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی دانشگاه تهران

مهشید التماسی

دانشجوی دکتری علم اطلاعات و دانش شناسی - مدیریت اطلاعات دانشگاه تهران. eltemasi@ut.ac.ir

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۳/۱/۲۰

تاریخ دریافت: ۱۳۹۲/۹/۱۰

چکیده

هدف: هدف از این پژوهش بررسی دیدگاه دانشجویان ایرانی به رعایت حقوق نشر در فضای مجازی به ویژه دنیای وب است. روش پژوهش: این پژوهش از نوع کمی - پیمایشی و با ابزار پرسش نامه محقق ساخته با روایی صوری و آلفای کرونباخ حدود ۰/۷ انجام شده است. جامعه این پژوهش دانشجویان دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی دانشگاه تهران بودند که از میان آنها ۲۸۰ نفر به صورت تصادفی (دسترس پذیری) انتخاب شده اند. در تحلیل پرسش نامه ها از آمار توصیفی براساس مقایسه میانگین هر پرسش با میانگین طیف لیکرت استفاده شده است که میانگین زیر ۳ نشان دهنده ضعف و بالای ۳ نشان دهنده قوت هر پرسش است. یافته ها: تحلیل داده ها نشان داد که میانگین آشنایی نمونه با حقوق نشر در دنیای وب حدود ۲/۷۸ که نشان دهنده میزان آشنایی دانشجویان با قوانین کپی رایت است. هم چنین حقوق معنوی اثر، کمی پایین تر از حد متوسط است، اما میزان استفاده آنها از منابع وبی بیش از حد متوسط است و میانگین پرسش های مرتبط با این سؤال حدود ۳/۷۷ بود. بخش جالب این پژوهش میانگین رعایت حقوق نشر در استفاده از مطالب وبی در میان نمونه مورد مطالعه است که ۲ بوده و نشان دهنده رعایت کم حقوق نشر در میان جامعه نمونه است.

نتیجه گیری: علت عدم رعایت حقوق نشر فضای مجازی را می توان ناآگاهی دانشجویان از حقوق معنوی اثر و کمبود قوانین مدون و اجرایی دانست.

واژه های کلیدی: حق نشر، فضای مجازی، حق مؤلف، محتوای مجازی.

مقدمه

رشد فزاینده فضای مجازی برای جوامع بشری فرصت‌های فراوانی را ایجاد کرده است. انسان امروزی دارای دو نوع سبک زندگی است، اولی در دنیای فیزیکی و دومی در دنیای مجازی که به آن واقعیت مجازی نیز گفته می‌شود. بسیاری از فعالیت‌های امروز بشر در فضای مجازی انجام می‌شود یا وابسته به فضای مجازی است. از جمله، تحقیق، انتقال داده، گفت‌گویی اینترنتی، فروشگاه‌ها، بانک‌داری، کسب اطلاعات و دیگر فعالیت‌ها. فضای مجازی فرصت‌های زیادی برای بشر ایجاد کرده است و همه قشرها می‌توانند از آن بهره‌مند شوند. با وجود این، مسائل چالش برانگیز زیادی نیز گریبان‌گیر انسان شده است که یکی از آنها مسائل اخلاقی و [مرتبط با حقوق نشر] است (ماسرون، زورینو و رامله^۱، ۲۰۰۸؛ داوینسون و سایلینس^۲، ۲۰۱۰؛ بیگقلو^۳، ۲۰۰۹؛ کوزو^۴، ۲۰۰۹). واژه حق نشر یا «کپی‌رایت» معنایی دوگانه دارد که از ریشه این واژه نشأت گرفته است. این واژه هم به معنای حق مالکیت و نظارت بر اثری از نویسنده، به عبارتی همان حق انحصاری، و هم به معنای حق تکثیر آن است. در زبان انگلیسی، به‌علل تاریخی، از این واژه منافع حقوقی مستفاد نمی‌شود، در حالی که در زبان‌های دیگر؛ از جمله فرانسوی^۵، آلمانی^۶، و اسپانیولی^۷؛ واژه‌های وجود دارد که همگی به معنای حق مؤلف هستند (نصری، ۱۳۸۹).

حق نشر به ۲ نوع معنوی و مادی تقسیم می‌شود. براساس حق معنوی، مؤلف دارای یک سلسله امتیازهای غیر مالی و قانونی است که ارتباط ویژه‌ای با شخصیت وی دارند. حق انتشار اثر، حق حرمت اثر، حق حرمت نام و عنوان مؤلف، حق عدول یا استرداد اثر و حق جایزه و پاداش، از جمله حقوق معنوی مربوط به مؤلف هستند که وی می‌تواند به طور مستقیم

در زمان حیات از آنها برخوردار شود و بعد از فوت وی نیز اثر آن ادامه می‌یابد. در قانون تمامی کشورهای متمدن برای حمایت از این حقوق، مقرراتی وضع شده است. حقوق معنوی را چنین تعریف شده است: «حقوقی است که به صاحب آن اختیار انتفاع انحصاری از فعالیت و فکر و ابتکار انسان را می‌دهد» (کاتوزیان، ۱۳۷۶: ۲۳).

حق مادی، جنبه بهره برداری مالی و تحصیل منفعت تجاری را در نظر دارد، به این معنا که مشارالیه می‌تواند آن را نزد عموم عرضه کند. حق اخیر بر خلاف حق معنوی، قابل انتقال و معامله است.

در زمینه فضای مجازی، مالکیت فکری در چهار حوزه "حق انتشار"، "حق علامت تجاری انحصاری"، "حق ثبت اختراع" و "اسرار تجاری" شرایط ویژه‌ای می‌یابند که بسیاری از این شرایط در موقعیت فیزیکی موضوعیت ندارند (عاملی و محسنی آهویی، ۱۳۹۲).

با توجه به اهمیت حق نشر در فضای مجازی این مقاله در پی بررسی دیدگاه دانشجویان ایرانی به رعایت حقوق نشر در فضای مجازی به ویژه دنیای وب است. این مهم در راستای آسیب‌شناسی حقوق نشر فضای مجازی در میان دانشجویان که یکی از کاربران بالقوه و بالفعل وبسایت‌ها هستند انجام می‌شود.

در فضای مجازی نیز قانون حق نشر مشابه حق نشر در فضای واقعی است با این تفاوت که امکان و احتمال نقض آن در دنیای مجازی به مراتب بیشتر است، و متأسفانه این مسئله در ایران با توجه به مسائل پیرامون حق‌نشر پر رنگ‌تر از سایر کشورهاست.

مسائلی چون کپی‌برداری از مطالب علمی، خبری، فرهنگی و ... در سایت‌ها و وبلاگ‌های مختلف؛ قرار دادن لینک‌ها به وبسایت‌ها و وبلاگ‌ها و حتی آثار و مطالب مندرج در آنها بدون کسب مجوز و مسائلی چون استفاده از مطالب شبکه جهانی وب در مقالات و آثار علمی بدون استناد به آنها، در مواردی ارائه ارجاعات کور به محتویات مجازی، کپی و تکثیر نرم‌افزارها، دانلود رایگان بسیاری از فیلم‌ها و نرم‌افزارها، و

1. Masron, Zurino & Rmlahe
2. Davinson & Silence
3. Beycioglu
4. Kuzu
5. Droit d'Auteur
6. Urheberrecht
7. Derecho de Autor

بسیاری مسائل دیگر که در این رابطه وجود داشته و دارد.

البته گاه استفاده از نرم‌افزارها و برخی منابع وبی به صورت متن آزاد یا منبع باز^۱ ممکن است که در این صورت نیازی به کسب مجوز از صاحب اثر نیست و در واقع منبع مورد نظر از قانون کپی‌لفت (کپی لفت در واقع نوعی مجوز استفاده از نرم‌افزارهایی است که به نرم‌افزار منبع باز شهرت دارند و براساس آن و برخلاف کپی رایت افراد می‌توانند این نرم‌افزارها را به راحتی و اغلب رایگان استفاده، و حتی تغییر دهند و به نام خودشان منتشر کنند. البته به شرط آن‌که مسئولیت اشتباه‌های نسخه جدید را خود بر عهده بگیرند و به سایرین نیز اجازه دهند تا از نرم‌افزار استفاده کنند) استفاده کرده است.

در این نوشته سعی بر آن است تا میزان آشنایی و پای‌بندی دانشجویان ایرانی که قشر بزرگی از تولیدکنندگان و استفاده کنندگان محتوای مجازی ایران هستند در زمینه آشنایی با حقوق مرتبط با فضای مجازی و میزان رعایت آن مورد بررسی قرار گیرد، برای این منظور مطالعه‌ای موردی در دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی دانشگاه تهران انجام شده است. پژوهش‌های مختلفی طی سالیان گذشته در حوزه حقوق نشر و ابعاد مختلف آن در سطح داخلی و بین‌المللی انجام شده است که در ادامه به برخی از آنها که شباهت بیشتری به هدف و سؤالات مطرح در این نوشته دارد پرداخته خواهد شد.

صفری (۱۳۹۱) در مقاله‌ای با عنوان "حقوق مؤلف در عصر رقمی، تأکید بر عناصر زنجیره اطلاعات" به مسائلی چون تولید و استفاده از آثار رقمی به عنوان اطلاعات پرداخته است. او حق مؤلف را در سه حوزه مؤلفان و پدیدآورندگان، ناشران و توزیع کنندگان و کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع رسانی مورد بررسی قرار داده و در نهایت پیشنهادهایی را برای بهبود رعایت حق مؤلف در فضای مجازی ارائه نموده است.

شموسی (۱۳۸۳) در مقاله‌ای با عنوان "استناد به منابع الکترونیک در مقالات علمی" تا حدودی یکی از محورهای مدنظر این نوشته را مورد مطالعه قرار داده است، و راه‌های موجود برای استناد دقیق و صحیح به مطالب وبسایت‌ها را

مورد بررسی قرار داده است.

رستمی گومه (۱۳۸۱) در مقاله‌ای با عنوان "حق مؤلف در اینترنت" به صورت مروری به ابعاد مختلف حق مؤلف در اینترنت پرداخته است، و روش‌های مختلف استفاده از منابع وبی را نشان داده است و در نهایت نیز پیشنهادهایی برای حفظ و رعایت هر چه بیشتر حقوق مؤلف در فضای مجازی ارائه نموده است.

رهبر (۱۳۸۳) در مقاله‌ای مروری با عنوان "حق مؤلف در عصر رقمی؛ تأکید بر عناصر زنجیره اطلاعات" تأثیرات حق نشر در فضای مجازی را در حقوق ایران و جهان مورد مطالعه قرار داده است.

سیگفرید^۲ (۲۰۰۴) در تحقیقی با عنوان "نگرش دانش آموزان در مورد دزدی نرم افزار و مسائل مربوط به اخلاق کامپیوتر" به بررسی نگرش دانشجویان نسبت به موضوعات اخلاقی مرتبط با رایانه پرداخته است. تحقیق وی نشان می‌دهد که کپی از نرم‌افزارها و دانلود موسیقی از اینترنت در میان دانشجویان کارهای عادی و پذیرفتنی محسوب می‌شوند و همچنین دریافت که هیچ رابطه معنی‌داری بین نگرش دانشجویان و میزان اعتقادات مذهبی‌شان وجود ندارد. نتایج نشان داد که دانشجویان هیچ مشکلی در ارتباط با دانلود موسیقی بیان نکرده‌اند. همچنین نتایج وی نشان داد که دانشجویان دانشگاه هیچ احساسی نسبت به کپی غیر مجاز نرم افزار تجاری ندارند.

گالوزو و کارلوس^۳ (۲۰۰۴) در تحقیقی با عنوان "فناوری اطلاعات و استفاده از نرم‌افزار" به بررسی نگرش و فهم اخلاقی دانشجویان کارشناسی و کارشناسی ارشد در استفاده از نرم‌افزار و فناوری اطلاعات پرداخته‌اند. آن‌ها دریافتند که دانشجویان در زمینه استفاده از مالکیت شخصی، خصوصی و سرقت بسیار اخلاقی عمل می‌کنند. همچنین این مطالعه نشان داد که قضاوت‌های اخلاقی بر اساس جنسیت تفاوت معنی‌داری ندارند. به عبارت دیگر جنسیت تأثیری بر

^۱. Open Sources

^۲. Siegfried

^۳. Calluzzo, V. & Charles,

قضاوت‌های اخلاقی ندارد.

مروری کلی بر پیشینه‌های ارائه شده نشان می‌دهد که در پژوهش‌های قبلی کمتر به مسئله حقوق نشر الکترونیکی در فضای اینترنت، و آشنایی و استفاده دانشجویان از این فضا به‌طور هم‌زمان اشاره شده است، و اغلب آنها به جنبه‌های خاصی از نشر الکترونیکی در فضای مجازی پرداخته‌اند. جنبه‌هایی هم‌چون نرم‌افزارها و یا به حقوق نشر در عصر اطلاعات و دیجیتال‌سازی، و جای خالی بررسی میزان آشنایی دانشجویان به‌عنوان کاربران و تولیدکنندگان فعال محتوای مجازی خالی است. لذا در این نوشته سعی شده تا در حد ممکن معزل حقوق نشر در فضای مجازی به‌صورت پیمایشی و علمی مورد مطالعه قرار گیرد که سؤال‌های پژوهشی آن عبارتند از:

۱. دانشجویان مورد مطالعه تا چه حد با حقوق نشر در فضای مجازی آشنایی دارند؟
۲. دانشجویان مورد مطالعه تا چه حد از محتوای مجازی به‌ویژه اینترنت استفاده می‌کنند؟
۳. دانشجویان مورد مطالعه چه میزان در تولید و استفاده از آثار و محتوای مجازی حق‌نشر را رعایت می‌کنند؟

روش پژوهش

این پژوهش از نوع کمی-توصیفی، با روش پیمایشی و با استفاده از ابزار پرسش‌نامه محقق ساخته انجام شده است. پرسش‌نامه مورد نظر دارای ۱۶ سؤال در زمینه میزان استفاده، و نحوه استفاده از محتوای مجازی به‌ویژه در شبکه جهانی وب است. روایی صورتی این پرسش‌نامه به وسیله صاحب‌نظران این حوزه تأیید شده است. هم‌چنین آلفای کرونباخ آن حدود ۰/۷۳۲ است که نشان دهنده پایایی مناسب آن است.

جامعه پژوهش دانشجویان دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی دانشگاه تهران بوده است. این دانشکده دارای حدود

۷۰۰ دانشجو در مقاطع تحصیلی مختلف است که از میان آنها براساس جدول مورگان تعداد حدود ۲۸۰ نفر به‌عنوان نمونه براساس نمونه‌گیری تصادفی (دسترس پذیری) انتخاب شده و پرسش‌نامه مذکور به‌صورت حضوری توسط آنها براساس طیف ۵ گزینه‌ای لیکرت (۱. برای کاملاً مخالف، ۲. مخالف، ۳. بی‌نظر، ۴. موافق، ۵. کاملاً موافق) تکمیل شد.

با توجه به اینکه هدف اصلی این پژوهش بررسی میزان آشنایی و رعایت دانشجویان نسبت به حق‌نشر در فضای مجازی بوده است. بنابراین برای تحلیل پرسش‌نامه‌ها از آمار توصیفی استفاده شد، و برای تحلیل آن از شاخص میانگین و براساس مقایسه میانگین هر سؤال با میانگین طیف لیکرت که ۳ است استفاده شده است.

یافته‌های پژوهش

با استفاده از تحلیل پرسش‌نامه‌های تکمیل شده درباره هر یک از سؤالات پژوهش، یافته‌های زیر به‌دست آمده است.
سؤال اول: دانشجویان مورد مطالعه تا چه حد با حقوق نشر در فضای مجازی آشنایی دارند؟
در پرسش‌نامه چهار پرسش برای سنجش این سؤال طرح شده است، پاسخ‌های ارائه شده به این پرسش‌ها در جدول شماره ۱ آمده است.

با توجه به جدول و میانگین پرسش‌های مربوط که حدود ۲/۸۷ است و مقایسه آن با میانگین طیف لیکرت می‌توان نتیجه گرفت که میزان آشنایی دانشجویان با قوانین کپی رایت و هم‌چنین حقوق معنوی اثر، کمی پایین‌تر از حد متوسط است، و به نظر می‌رسد که علت بسیاری از استفاده‌ها و اعمال غیر مجاز در سطح فضای مجازی معلول این عدم آشنایی است.

سؤال دوم: دانشجویان مورد مطالعه تا چه حد از محتوای مجازی به‌ویژه اینترنت استفاده می‌کنند؟

جدول ۱. میزان آشنایی دانشجویان با حقوق نشر

سؤال	کاملاً مخالف	درصد	مخالف	درصد	تا حدودی	درصد	موافق	درصد	کاملاً موافق	درصد
کپی رایب یا حق نشر را می شناسید	۱۸	۸/۱	۴۳	۱۹/۳	۶۷	۳۰	۵۲	۲۳/۳	۳۲	۱۴/۳
کپی رایب یا حق نشر در فضای مجازی کاربردی ندارد	۴۸	۲۱/۵	۴۷	۲۱/۱	۵۴	۲۴/۲	۴۶	۲۰/۶	۱۴	۶/۳
حقوق معنوی پدیدآور را می شناسید	۳۰	۱۳/۵	۳۷	۱۶/۶	۶۱	۲۷/۴	۵۳	۲۳/۸	۲۸	۱۲/۶
حق مؤلف را می شناسید	۴۹	۲۲	۵۰	۲۲/۴	۵۳	۲۳/۸	۳۹	۱۷/۵	۱۷	۷/۶
جمع	۱۴۵		۱۷۷		۲۳۵		۱۹۰		۹۱	
درصد	۱۷/۳		۲۱/۱		۲۸		۲۲/۷		۱۰/۹	

در پرسش نامه چهار پرسش برای تحلیل و سنجش این است. سؤال قرار گرفت که نتایج تحلیل آنها در جدول شماره ۲ آمده

جدول ۲. میزان استفاده از اینترنت در آثار علمی و تکالیف درسی

سؤال	کاملاً مخالف	درصد	مخالف	درصد	تا حدودی	درصد	موافق	درصد	کاملاً موافق	درصد
از مطالب اینترنت در امور تحصیلی خود استفاده می کنید	۸	۳/۶	۱۴	۶/۳	۶۰	۲۶/۹	۷۴	۳۳/۲	۶۵	۲۹/۱
اولین مرجع شما برای شروع و ارائه تکالیف درسی و آثار علمی اینترنت است	۱۰	۴/۵	۱۹	۸/۵	۴۶	۲۰/۶	۷۰	۳۱/۴	۷۴	۳۳/۲
از جزوات و سی. دی های آموزشی استفاده می کنید	۳	۱/۳	۸	۳/۶	۴۰	۱۷/۹	۸۱	۳۶/۳	۹۰	۴۰/۴
از کتابخانه ها و پایگاه های اطلاعاتی مجازی استفاده می کنید	۱۱	۴/۹	۲۴	۱۰/۸	۵۴	۲۴/۲	۸۰	۳۵/۹	۵۱	۲۲/۹
جمع	۳۲		۶۵		۲۰۰		۳۰۵		۲۸۰	
درصد	۳/۶		۷/۴		۲۲/۷		۳۴/۵		۳۱/۷	

آثار در میان دانشجویان در سطحی بالاتر از حد متوسط قرار دارد.

سؤال سوم: دانشجویان مورد مطالعه چه میزان در تولید و استفاده از آثار و محتوای مجازی حق نشر را رعایت می کنند؟

افراد مورد مطالعه امتیاز زیاد را برای میزان بهره مندی خود از آثار و مطالب موجود در صفحات وب و سایر محتوای مجازی اعلام کرده اند و با مقایسه میانگین این پرسش ها حدود ۳/۷۷ با میانگین طیف به نظر می رسد که میزان استفاده از این

باید حقوق مرتبط با حق نشر در آنها رعایت شود را نشان می‌دهد. نتایج حاصل از تحلیل پرسش‌نامه‌ها در جدول شماره ۳ ارائه شده است.

این سؤال در واقع مبین هدف اصلی تحقیق بوده است در واقع میزان وضعیت و نگرش دانشجویان را نسبت به رعایت و به رسمیت شناختن فضای مجازی به عنوان منبعی رسمی که

جدول ۳. میزان رعایت حق نشر در تولید و استفاده از آثار و محتوای مجازی در دانشجویان

سؤال	کاملاً مخالفم	در حد	معتدل	در حد	کاملاً موافقم	در حد	معتدل	در حد	کاملاً موافقم
وقتی به سایت یا وبلاگی لینک می‌دهید نیاز به کسب مجوز از آنها است.	۴۹	۲۲	۵۳	۲۳/۸	۵۴	۲۴/۲	۲۹	۱۳	۶/۷
وقتی از اینترنت مطلبی را در مقالات یا نوشته‌های خود می‌آورد نیاز به ذکر منبع است.	۱۷	۷/۶	۴۴	۱۹/۷	۵۴	۲۴/۲	۶۹	۳۰/۹	۱۱/۲
وقتی مطلبی را در وبلاگ یا وب سایت خود می‌نویسید نیاز به بیان منبع آن است	۴۴	۱۹/۷	۳۸	۱۷	۵۶	۲۵/۱	۴۷	۲۱/۱	۷/۶
در دسترس بودن و عدم نیاز به استناد دهی به منبع از مزایای فضای مجازی نیست	۵۰	۲۲/۴	۴۸	۲۱/۵	۵۶	۲۵/۱	۳۵	۱۵/۷	۴/۹
استفاده از نرم‌افزارهای غیر اصل مفید و به صرفه نیست	۳۸	۱۷	۵۰	۲۲/۴	۵۳	۲۳/۸	۴۴	۱۹/۷	۶/۷
دانلود رایگان فیلم و موسیقی و ... کار جالب و هوشمندانه‌ای نیست.	۴۱	۱۸/۴	۴۷	۲۱/۱	۴۸	۲۱/۵	۴۳	۱۹/۳	۹/۹
دانلود رایگان نرم افزارها بسیار مفید و به صرفه نیست.	۴۰	۱۷/۹	۳۷	۱۶/۶	۵۳	۲۳/۸	۴۹	۲۲	۹/۴
وقتی فردی اثری را در اینترنت (در وبلاگ یا وب سایت شخصی خود) قرار می‌دهد یعنی اجازه استفاده از آن را به همه داده است.	۵۷	۲۵/۶	۵۲	۲۳/۳	۵۰	۲۲/۴	۲۸	۱۲/۶	۴/۵
جمع	۳۳۶		۳۶۹		۴۲۴		۳۴۴		۱۳۶
درصد	۲۱		۲۲		۲۶/۵		۲۱/۳		۸/۴۵

بحث و نتیجه‌گیری

یافته‌های حاصل از بررسی پرسش‌نامه‌ها در جامعه مورد مطالعه نشان داد که متأسفانه دانشجویان نمونه آشنایی چندانی با حق نشر یا همان کپی رایت به ویژه در فضای مجازی ندارند و تصور اغلب آنها این است که اگر فردی یا سازمانی مطالب و آثار خود را بر روی وبسایت و یا وبلاگ خود قرار می‌دهند.

میانگین ۸ پرسش ارائه شده در پرسش‌نامه برای سنجش سؤال سوّم پژوهش چیزی حدود ۲ است که نشان‌دهنده این است که اغلب دانشجویان از منابع و مطالب اینترنتی و مجازی استفاده می‌کنند ولی اغلب آنها مخالف رعایت حقوق نشر حتی در حد استناددهی هستند چه برسد به کسب مجوز از صاحب اثر.

- الملل و حقوق ایران. مجموعه مقاله‌های همایش بررسی جنبه‌های حقوقی فناوری اطلاعات، ۳۱۹-۳۴۴.
- صفری، م. (۱۳۹۱). حق مؤلف در عصر رقومی، تاکید بر عناصر زنجیره اطلاعات. پژوهشنامه پردازش و مدیریت اطلاعات، ۳۶، ۴۳-۵۷.
- عاملی، س. ر؛ محسنی آهویی، ی (۱۳۹۲). مالکیت معنوی در فضای مجازی، و مشارکت استراتژیک مدل، های رهبری. مجموعه مقالات کنسرسیوم ملی فضای مجازی (ص ۳۳-۳۶۰)، کتابخانه ملی و مرکز اسناد جمهوری اسلامی ایران.
- کاتوزیان، ن. (۱۳۷۶). دوره مقدماتی- حقوق مدنی. تهران: میزان نصری، و. (۱۳۸۹). حق مؤلف. دایرةالمعارف کتابداری و اطلاع رسانی (نسخه آزمایشی)، دسترسی در ۵ مهر ۱۳۸۹، <http://portal.nlai.ir/daka/default.aspx>
- Beycioglu, K. (2009). A cyber philosophical issue in education: unethical computer using behavior-the case of prospective teachers. *Computers & Education* (53), 201-208.
- Calluzzo, V. & Charles, J. (2004). Ethics in information technology and software use. *Journal of business ethics*, (51), 301-312.
- Davinson, N. & Silence, E. (2010). It won't happen to me: promoting secure behavior among internet users. *Computers in human behavior*, (26), 1739-1747.
- Kuzu, A. (2009). Problems related to computer ethics: origins of the problems and suggested solutions. *The Turkish online journal of educational technology*, 8(2), 1303-6521.
- Masrom, M., Zuraini, I. & Ramlah, H. (2008). Computer ethics awareness among undergraduate students in Malaysian Higher Education Institutions. *Paper presented in 19th Australasian conference on information systems*, 3-5.
- Siegfried, R. (2004). Student attitudes on software piracy and related issues of computer ethics. *Ethics and information technology*, (6), 215-222.

در واقع مجوز استفاده از آنها را در اختیار عموم مردم قرار داده‌اند.

یافته‌های ارائه شده با یافته‌های سایر تحقیقاتی که موضوع مشابهی داشته‌اند تا حدودی هم‌خوانی داشته است. از این دست تحقیقات می‌توان به تحقیقات سیگفرید (۲۰۰۴) و گالوزو و کارلوس (۲۰۰۴) اشاره نمود در میان پژوهش‌های داخلی نیز پژوهشی با عنوان "بررسی نگرش دانشجویان نسبت به رفتارهای اخلاقی در فضای مجازی" (۱۳۹۱) نتایجی کاملاً مشابه را در مورد مسائل ارائه شده در این پژوهش ارائه نموده است (التماسی و دیگران، ۱۳۹۲).

البته در این راستا دلایلی مختلفی وجود دارد که مهم‌ترین آنها شاید نهادینه نشدن ارزش اخلاقی استنادی در میان اقشار مختلف مردم و شاید هم دلیل آن عدم آگاهی عمومی از قوانین مرتبط با حق‌نشر و نقض آن باشد.

به هر حال نقض قانون کی‌رایت در فضای وب به راحتی و بدون امکان پی‌گیری جدی اتفاق می‌افتد و حتی در صورت شکایت و محکوم شدن نیز مجازات‌های چندان سنگینی در انتظار افراد خاطی نیست. بنابراین نقض حقوق نشر در فضای مجازی بسیار راحت‌تر از فضای فیزیکی انجام می‌شود.

بنابراین پیشنهاد می‌شود جهت استفاده هرچه بیشتر از ظرفیت‌های فضای مجازی برای تولید و انتشار علم، پژوهش‌های کاربردی بیشتری در این حوزه انجام شود، البته در کنار پژوهش‌های علمی و نظری نیاز به مساعدت و پی‌گیری مسئولان نیز به شدت احساس می‌شود.

منابع

- التماسی، م. و دیگران (۱۳۹۲). نگرش دانشجویان به مسائل اخلاقی در فضای مجازی. مجموعه مقالات کنسرسیوم ملی فضای مجازی (ص ۴۶۱-۴۷۸)، کتابخانه ملی و مرکز اسناد جمهوری اسلامی ایران.
- رستمی گومه، ع. (۱۳۸۱). حق مؤلف در اینترنت. اطلاع رسانی و کتابداری، بهار و تابستان (۴۴ و ۴۵)، ۲۹-۳۳.
- رهبر، ن. (۱۳۸۳). تأثیر اینترنت بر حق مؤلف در نظام حقوق بین

